

ชื่อวิทยานิพนธ์ : ศึกษาความเชื่อเรื่องพระอุปคุตต์ในสังคมไทย
 ผู้วิจัย : พระบุญนาถ อติโพโล (ภิกษุ)
 ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

: พระมหาวรญาณ วรณฺญ ดร. ป.ธ.๗, พธ.บ., M.A., Ph.D.
 : ผศ.อานนท์ เมธีวรรณตร ป.ธ.๖, ศษ.บ. พธ.บ. กศ.ม.
 : อาจารย์รุ่งอรุณ อบเชย ป.ธ.๖, ศษ.บ. ค.ม.

วันสำเร็จการศึกษา : มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๖

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์เรื่อง ความเชื่อเรื่องพระอุปคุตต์ในสังคมไทยนี้ มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการคือ (๑) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา คุณลักษณะและความสำคัญของพระอุปคุตต์ (๒) เพื่อศึกษาบทบาทของพระอุปคุตต์ ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา (๓) เพื่อศึกษาความเชื่อ เรื่องพระอุปคุตต์ที่มีต่อสังคมไทย ผลการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงเอกสาร โดยประมวลข้อมูลหลักฐานจากคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา ได้แก่พระไตรปิฎก อรรถกถา และเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้ลงพื้นที่ทำการสัมภาษณ์เก็บข้อมูล และนำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

๑) ในประวัติความเป็นมาของพระอุปคุตต์ พระพุทธองค์ได้ทรงพยากรณ์ไว้ว่า พระอุปคุตต์จะทำหน้าที่ประกาศพระศาสนาได้ดีในอนาคตหลังพุทธปรินิพพานประมาณสองร้อยปี พระอุปคุตต์อยู่คุ้มครองศาสนาต่อไป ด้วยอำนาจแห่งอิทธิบาทภาวนาของท่าน ดังนั้นพุทธศาสนิกชนชาวพม่าและสังคมชาวพุทธไทย มีความเชื่อว่าพระอุปคุตต์ยังดำรงชีพอยู่จนถึงปัจจุบัน

คุณลักษณะของพระอุปคุตต์เป็นพระสาวกที่มีอิทธิฤทธิ์ และได้รับการยกย่องว่าเป็นศาสดาองค์ที่สองรองจากพระพุทธเจ้า สามารถปราบพญามารผู้ซึ่งเป็นใหญ่ในกามภพทั้งหลายได้ตามที่ปรากฏในคัมภีร์โลกบัญญัติ ปฐมสมโพธิกถา และในคัมภีร์โอศกาวทาน

ความสำคัญของพระอุปคุตต์ ได้แก่การรับอาราธนาให้มาดูแลรักษางามสมโภชพระสฤปของพระเจ้าอโศกมหาราช ท่านได้ใช้อิทธิฤทธิ์ที่สูงส่งปราบมารได้ ซึ่งสะท้อนออกมาเป็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษในการสอนลูกหลาน โดยดึงเอาสิ่งศักดิ์สิทธิ์เข้ามาร่วมพิธีกรรมต่างๆ เช่น พิธีการอาราธนาพระอุปคุตต์มาคุ้มครองครองงาน ประเพณีตักบาตรเพ็ญพุธ และยังมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องในด้านต่างๆ อีกหลายประการ

๒) บทบาทของพระอุปคุตต์ ท่านมีบทบาทในการสืบทอดพุทธกิจของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่สามารถปราบพญามารผู้ซึ่งเป็นใหญ่ในกามภพ รวมถึงเทวดา มนุษย์ นาค อสูร ยักษ์ คนธรรพ์ วิทยาธร ทั้งหมดล้วนศิโรราบ ทำให้พระอุปคุตต์เป็นที่รู้จักของมหาชนอย่างกว้างขวาง จนทำให้ชื่อเสียงของท่านแผ่กระจายไปทั่วเมือง ท่านแสดงธรรมตามพุทธวิธี โดยอธิบายจากง่ายไปหายากทำ

ให้ประชาชนเข้าถึงธรรม บรรลุธรรมจำนวนมาก ผลการเผยแผ่มีคนเลื่อมใสศรัทธาเข้ามา
บวชจำนวนมาก บทบาทนี้เป็นบทบาทที่เด่นของพระอุปัชฌ์ที่ทำให้ชื่อเสียงเกียรติคุณเป็นที่รู้จักทั่ว
เมืองมธรา

๓) ความเชื่อ ชาวพุทธในสังคมไทยมีความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับพระอุปัชฌ์ เช่น
ประเพณีและพิธีกรรมนิมนต์พระอุปัชฌ์ที่แม่น้ำเพื่อคุ้มครองรักษางาน ประเพณีตักบาตรพระอุปัชฌ์
โดยมีความเชื่อว่าพระอุปัชฌ์จะไปโปรดสัตว์ ใครได้ตักบาตรพระอุปัชฌ์ ผู้นั้นจะมีโชคลาภ จะมี
ความเจริญรุ่งเรือง

ประเพณีอัญเชิญพระอุปัชฌ์ได้ถือกำเนิดและดำรงอยู่คู่กับสังคมไทยมาอย่างช้านาน
โดยมีคตินิยมหลายอย่างปรากฏอยู่ ก่อให้เกิดคุณค่าแก่ตนเอง ครอบครัว และสังคม โดยสรุป ๓ ด้าน
คือ คุณค่าด้านการให้ทาน คุณค่าด้านความสามัคคี และคุณค่าด้านความกตัญญู กตเวที

Thesis Title : The Study of the Belief in Phra Upagutta in Thai Society

Researcher : Phra Boonnak Atipalo (Kijkasem)

Degree : Master of Arts (Buddhist Studies)

Thesis Supervisory Committee

: Dr. Phramaha Waranyu Sonchun Pali VII, B.A., M.A., Ph.D.

: Asst. Prof. Anond Metheevarachatra, Pali VI, B.A., M.ed.

: Mr. Rongaron Aobcheai Pali VI, B.A., M.A.

Date of Graduation :/...../.....

ABSTRACT

The purposes of the research were on 3 folds to study the Belief in Phra Upagutta in Thai Society : 1) to study biography, character and significance of Phra Upagutta, 2) to study the role of Buddhism's propagation of Phra Upagutta and 3) to study the Belief in Phra Upagutta in Thai Society.

This study was a documentary research focusing on the study from Buddhism scriptures i.e. Tipitaka, commentaries, related papers, in-depth interview and content analysis.

The results of the research revealed that:

1). In biography of Phra Upagutta, the Buddha predicted "Phra Upagutta would have been the one who propagate Buddhism after 200 years of passing away of the Buddha" then Phra Upagutta protected the religion with the power of his accomplished development so, Buddhist Burmese and Thai have believed that Phra Upagutta is still alive in the present.

Character of Phra Upagutta was a very power disciple and praised as the second Prophet after the Buddha, could suppress the King of Mara in Kama-bhava (the Sense-Sphere) as shown in Lokapanatti, Pathama-sambhodikatha and Asakavadana scriptures.

The significance of Phra Upagutta, he was invited by the King Asoka to take care of the Stupa celebration. He shown the supernatural power to suppress the Mara, which reflected to folk wisdom of ancestors in teaching new generation by bringing the holy thing to the ceremonies such as the inviting ceremony of Phra Upagutta for ritual protection, the tradition of taking alms bowl in full moon and others.

2). The role of Phra Upagutta, he play an important role in inheritance of Buddha-kicca (the Buddha's duty), which could suppress the King of Mara in Kama-bhava (the Sense-Sphere) included gods, Human, Naga, Devil, Giant and Gandharvas surrendered to him so, he was widely well-known of people around the cities. He gave a sermon on Buddha-kicca (Buddha's duty) and described it from easiness to difficulty so, people could appreciate the Dhamma and many achieve the Dhamma. The results of his propagation made many people had a faith in Buddhism and ordained as Buddhist monks, this was memorable role of Phra Upagutta and very honorable around Mathura city.

3). The belief of Buddhists in Thai society on the ceremonies concerned with Phra Upagutta such as tradition and inviting ceremony of Phra Upagutta at the river for ritual protection and tradition of taking alms bowl of Phra Upagutta

according to the belief “Phra Upagutta would come to show clemency to animals” anyone offered foods for Phra Upagutta that one would be lucky and progressive. The inviting tradition of Phra Upagutta generated and remained in Thai society for a long time. Moreover, it appeared the Buddhist Doctrine caused of values on oneself, family and social in 3 aspects i.e. the values of giving alms, the value of harmony and the value of the quality of being a grateful person.